

DREPTURI ȘI OBLIGAȚII PENTRU SOLICITANȚII DE AZIL ȘI BENEFICIARII UNEI FORME DE PROTECȚIE ÎN ROMÂNIA

ADRIAN BULGARU*

ABSTRACT:

Refugees are holders of a fixed number of rights laid down in the Convention of Geneva on the status of refugees, which reflects the protection of human rights. The application of these rights may vary in terms of the refugee's situation in the territory.

An important element for asylum seekers and other migrants is that their rights should be exercised based on equality and freedom, with no discrimination on such grounds as race, colour, gender, language, religion, political opinion, national or social origin, fortune or any other different status that a person may have.

The Romanian legislation, particularly Law No. 122/2006 on asylum in Romania, unambiguously regulates and guarantees the rights of asylum seekers, that is, the rights of those who enjoy one of the acknowledged forms of protection, namely, the status of refugee, the subsidiary protection or the temporary protection.

Keywords: asylum seeker, refugee, fundamental rights and freedoms, equality, discrimination, non-discrimination

RÉSUMÉ:

Les réfugiés sont porteurs d'un nombre fixe de droits énoncés dans la Convention de Genève relative au statut des réfugiés, ce qui reflète la protection des droits de l'homme. L'application de ces droits peut varier en fonction de la situation du réfugié sur le territoire.

Un élément important pour les demandeurs d'asile et autres migrants, c'est que leurs droits doivent être exercés sur la base de l'égalité et de la liberté, sans aucune discrimination fondée sur des motifs tels que la race, la couleur, le sexe, la langue, la religion, l'opinion politique, l'origine nationale ou sociale, de fortune ou de toute autre statut différent qu'une personne peut avoir.

La législation roumaine, en particulier la loi n° 122/2006 sur l'asile en Roumanie, régit clairement et garantit les droits des demandeurs d'asile, qui est, les droits de ceux qui jouissent de l'une des formes reconnues de protection, à savoir le statut de réfugié, la protection subsidiaire ou la protection temporaire.

Mots-clés: demandeurs d'asile, réfugiés, droits et libertés fondamentales, égalité, discrimination, non-discrimination

Din momentul în care o persoană intră pe teritoriul unui stat străin, în cazul nostru un solicitant de azil, acesta se află sub jurisdicția statutului respectiv care are obligația de a-i respecta toate drepturile și de a-l proteja de terți.

Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților garantează un număr determinat de drepturi, ce reflectă protecția drepturilor omului și a căror aplicare diferă în raport cu situația refugiatului în teritoriu, prezența legală a acestuia sau în funcție de recunoașterea statutului de refugiat. Trebuie să subliniem faptul că legislația internațională și cea europeană a drepturilor omului acordă protecție drepturilor solicitanților de azil într-o mai mare măsură decât o face Convenția de la Geneva.

Convenția recunoaște pentru toți refugiații prezenți pe teritoriul unui stat străin, indiferent de modul în care a intrat sau de statut, interzicerea discriminării pe motive de rasă, religie sau origine în aplicarea Convenției (articolul 3); libertatea de a

practica o religie și libertatea în ceea ce privește educația religioasă a copiilor egală cu cea de care se bucură resortisanții țării respective (articolul 4); obligația statului de a emite documentele de identitate necesare (articolul 27); respectarea principiului de nereturnare (articolul 33). Pentru același grup de persoane se aplică dreptul la educația primară (articolul 22.1) sau la educația secundară și terțiară (articolul 22.1), egală cu cea de care se bucură resortisanții; dreptul de proprietate (articolul 13).

De asemenea, foarte important pentru solicitanții de azil și pentru alți migranți este și aspectul privind respectarea drepturilor lor pe bază de egalitate și libertate, fără discriminare pe motive de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică, origine națională sau socială, proprietate sau pentru orice alt statut diferit pe care o persoană îl poate avea. Acest principiu fundamental este cuprins într-o gamă largă de tratate universale și regionale, constituie subiectul unor instrumente care abordează forme particulare privind discriminarea

* Cercetător științific

și care aplică principiile de universalitate, nediscriminare și egalitate în ceea ce privește anumite grupuri de persoane.

Un număr limitat de drepturi sunt acordate refugiaților care se află în mod legal pe teritoriul statului străin și care nu sunt neapărat rezidenți sau care nu au un statut clar, cum este cazul studenților sau al turiștilor. Majoritatea drepturilor recunoscute de Convenție se aplică celor care locuiesc legal în statul străin, lucru care în mod normal implică o reședință stabilă și durabilă.

Pe durata procedurii de azil, străinul care solicită acordarea unei forme de protecție beneficiază de o serie de drepturi: dreptul de a rămâne în țara în care a solicitat azil până la expirarea unui anumit termen de la finalizarea procedurii de azil. Există și excepții de la această prevedere, un exemplu în domeniu fiind cel din legislația românească legat de situația în care cererea de azil a fost respinsă în urma soluționării acesteia în procedura accelerată sau în procedura la frontieră, caz în care străinul trebuie să părăsească statul român de îndată ce procedura de azil a fost finalizată; dreptul de a fi asistat de un avocat în orice fază a procedurii de azil; dreptul de a i se asigura, în mod gratuit, un interpret în orice fază a procedurii de azil; dreptul de a contacta și a fi asistat de un funcționar al Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (ICNUR) în orice fază a procedurii de azil; dreptul de a fi informat, într-o limbă pe care o cunoaște sau pe care se presupune în mod rezonabil că o cunoaște, în momentul depunerii cererii, cu privire la drepturile și obligațiile pe care le are pe parcursul procedurii de azil; dreptul de a fi consiliat și asistat de un reprezentant al organizațiilor neguvernamentale în orice fază a procedurii de azil; dreptul la protecția datelor personale și a oricăror altor detalii în legătură cu cererea sa; dreptul de a i se elibera un document temporar de identitate, a cărui valabilitate va fi prelungită periodic de instituția națională cu atribuții în domeniu. În lipsa unor documente care să certifice identitatea solicitantului, în documentul temporar de identitate va fi menționată identitatea declarată. Un astfel de document nu se va elibera unor categorii de indivizi pe anumite considerente. Astfel, nu au dreptul la un document temporar de identitate străinii care au solicitat azil într-un punct de

control pentru trecerea frontierei de stat, atât timp cât nu li s-a acordat accesul la teritoriu printr-o hotărâre a instituției abilitate; străinii aflați în custodie publică pentru motive de securitate națională și ordine publică, care solicită azil, atât timp cât această măsură este menținută; dreptul de a participa la activități de adaptare culturală; dreptul de a beneficia, la cerere, de asistența necesară pentru întreținere, în situația în care nu dispune de mijloacele materiale necesare, sumele acordate pentru hrană, cazare și alte cheltuieli fiind asigurate de la bugetul de stat; dreptul de a fi cazat în centrele de primire și cazare, aflate în țară, până la încetarea dreptului de a rămâne pe teritoriul țării, pentru solicitantul de azil care nu dispune de mijloacele materiale necesare pentru întreținere; dreptul solicitanților de azil cu nevoi speciale de a beneficia de adaptarea condițiilor de cazare și asistență în centrele de cazare; dreptul de a primi gratuit asistență medicală primară și spitalicească de urgență, precum și asistență medicală și tratament gratuit în cazurile de boli acute sau cronice care îi pun viața în pericol iminent; dreptul solicitanților de azil cu nevoi speciale de a primi asistență medicală adecvată; dreptul de a primi acces la piața forței de muncă în condițiile prevăzute de lege pentru cetățenii statului căruia îi solicită azil, după expirarea unei perioade de un an de la data depunerii cererii de azil, dacă solicitantul de azil se mai află în procedura de determinare a unei forme de protecție; dreptul solicitanților de azil minori de a avea acces la învățământul școlar obligatoriu în aceleași condiții ca și minorii cetățeni ai statului primitor¹.

O precizare trebuie făcută în legătură cu minorii neînsoțiți, care beneficiază de aceeași protecție oferită, în condițiile legii, minorilor țării de primire. Altă precizare trebuie făcută în legătură cu solicitanții care nu dispun de mijloace materiale, cărora li se poate stabili un loc de reședință și li se asigură asistența materială necesară pentru întreținere, pe parcursul desfășurării procedurii de azil.

Solicitanții de azil minori se bucură de o atenție deosebită beneficiind, în mod gratuit, pe durata unui an școlar, de un curs pregătitor în vederea

¹ A se vedea art. 17 al Legii nr. 122/2006 privind azilul în România.

înscriserii în sistemul național de învățământ, în ideea facilitării accesului lor la sistemul de învățământ românesc.

De precizat, că pentru motive ce privesc interesul public, securitatea națională, ordinea, sănătatea și morala publică, protecția drepturilor și libertăților altor persoane, instituția națională cu competențe în domeniu, poate stabili pe toată durata procedurii de azil, un loc de reședință chiar și în situația în care străinul are mijloace de subzistență.

Străinul care solicită acordarea unei forme de protecție beneficiază de drepturi dar îi revin și o serie de obligații pe care trebuie să le îndeplinească pe teritoriul statului de primire.

Dintre acestea amintim: obligația de a prezenta organelor abilitate, de obicei organelor ministerului ce se ocupă cu afacerile interne, cererea motivată cuprinzând datele indicate de organul la care o depune, precum și de a se supune fotografierii și amprentării; obligația de a preda documentul pentru trecerea frontierei de stat, urmând să primească documentul provizoriu prevăzut la legislația fiecărui stat; obligația de a urmări stadiul procedurii și de a informa autoritățile competente cu privire la orice schimbare de reședință; obligația de a răspunde la solicitările organelor cu atribuții în domeniul azilului; obligația de a nu părăsi localitatea de reședință fără autorizarea autorității abilitate în domeniul azilului. Această autorizație este emisă în urma unei analize individuale, obiective și imparțiale, iar în cazul neautorizării, aceasta va fi motivată; obligația de a respecta legile statului de primire, precum și măsurile dispuse de organele competente în materie de azil; obligația de a se prezenta la examenele medicale stabilite de autoritatea competentă; obligația de a părăsi teritoriul țării în termenul stabilit la finalizarea procedurii de azil, în cazul în care solicitantul nu a obținut forma de protecție solicitată, cu excepția situației în care cererea de azil a fost respinsă ca evident nefondată în urma soluționării acesteia în cadrul unei proceduri accelerate, caz în care străinul trebuie să părăsească teritoriul statului de îndată ce procedura de azil a fost finalizată.

În ceea ce privește drepturile celor care beneficiază de una din formele de protecție recunoscute, și anume acordarea statutului de refugiat, acordarea protecției subsidiare sau

acordarea protecției temporare, mai exact a protecției umanitare temporare acestea derivă din prevederile cuprinse în legislația românească, în special în Legea nr. 122/2006 privind azilul în România.

Capitolul 2 din Convenția de la Geneva din 1951 în articol 12 reglementează statutul personal al refugiatului. Astfel se prevede că acesta va fi guvernat de legea țării unde își are domiciliul său, iar în lipsa unui domiciliu, de legea țării unde își are reședința. Drepturile dobândite anterior de către refugiat, care decurg din statutul personal, în special cele care rezultă din căsătorie, vor fi recunoscute de către fiecare stat contractant al Convenției, sub rezerva, dacă va fi cazul, a îndeplinirii formalităților prevăzute de legislația statului respectiv, înțelegându-se, totuși, că dreptul în cauză trebuie să fie dintre cele care ar fi fost recunoscute de legislația statului respectiv, dacă cel în cauză n-ar fi devenit un refugiat.

Identificăm dreptul persoanelor azilante la asociere. Statele contractante au ca obligație acordarea tratamentului celui mai favorabil care poate fi acordat unor cetățeni ai unei țări străine în aceleași împrejurări refugiaților care își au reședința legală pe teritoriul lor, în ce privește asociațiile cu scop apolitic și nelucrative și sindicatele profesionale. O prevedere asemănătoare o regăsim și în legislația românească, unde este garantat dreptul la asociere *“cu privire la asociațiile cu scop apolitic și nelucrative și sindicatele profesionale, în condițiile prevăzute de lege pentru cetățenii români”*². Observăm că în conformitate cu legislația română în domeniul azilanților li se asigură un tratament egal cu acela de care beneficiază cetățenii români, în ceea ce privește dreptul de asociere, relația de egalitate nefiind limitată doar la acest drept.

Dreptul de a sta în justiție este consacrat și el de Convenție, conform cu care orice refugiat va avea, pe teritoriul statelor contractante, acces liber și facil în fața tribunalelor. În statul contractant unde își are reședința obișnuită, orice refugiat se va bucura de același tratament ca oricare cetățean în ce privește accesul la tribunale, inclusiv asistența judiciară.

Un alt drept fundamental care se recunpaște atât

² A se vedea art. 20, alin. 1, lit. k din Legea nr. 122/2006 privind azilul în România.

naționalilor cât și azilanților este dreptul de liberă circulație, acesta fiind, așa cum o arată și numele său, mai mult o libertate decât un drept. Însă pentru a păstra integritatea teoretică a materiei vom include în aceeași categorie atât drepturile, cât și libertățile fundamentale ale omului. Convenția prevede acordarea de către fiecare stat contractant către refugiații care se găsesc în mod legal pe teritoriul acestuia dreptul de a-și alege locul de reședință și de a circula liber³, cu îngrădirile prevăzute de lege în ceea ce îi privește pe străini.

Libertatea religioasă și libertatea de conștiință sunt garantate pentru azilanți, în sensul că azilanții au libertatea de a-și practica propria religie și de a realiza instruirea religioasă a copiilor săi.

Unele drepturi ale azilanților se înscriu în sfera drepturilor sociale ale ființei umane, de o deosebită importanță este dreptul de acces la sistemul de educație publică. Legislația internă a țării noastre prevede egalitatea de tratament între cetățenii români și azilanți, în ceea ce privește accesul la toate formele de învățământ. În aceeași ordine de idei menționăm prevederile art. 20 alin 1 lit. g al legii nr. 122/2006 privind azilul în țara noastră în sensul că azilanții beneficiază de asigurări sociale, de măsuri de asistență socială și asigurări sociale de sănătate, în condițiile prevăzute de lege pentru cetățenii români⁴.

Legislația românească în domeniu garantează următoarele drepturi: să rămână pe teritoriul României și să obțină documentele corespunzătoare pentru dovedirea identității și pentru trecerea frontierei de stat; să beneficieze de dreptul la protecția datelor personale și a oricăror altor detalii în legătură cu cazul său; să participe, la cerere, la programele de integrare și să fie cazat în centrele Inspectoratului General pentru Imigrări,⁵ în condițiile stabilite de lege; să își stabilească domiciliul legal în România, potrivit legislației privind regimul juridic al străinilor; să poată beneficia, la cerere, de asistență în vederea repatrierii voluntare.

A doua clasă de drepturi prevăzute de actele

normative menționate este aceea a drepturilor patrimoniale, care în documentele cu vocație internațională sunt încadrate în categoria drepturilor economice și sociale.

Astfel, în primul rând este de menționat faptul că proprietatea mobilă și imobiliară este garantată pentru azilanți. Se prevede la nivel internațional că statele contractante ale Convenției vor acorda oricărui refugiat un tratament cât mai favorabil posibil și, în orice caz, un tratament care să nu fie mai puțin favorabil decât cel acordat, în aceleași împrejurări, străinilor în general, în ce privește dobândirea de proprietăți mobiliare și imobiliare, precum și de alte drepturi care se referă la acestea, închirierea și alte contracte privind proprietatea mobilă și imobiliară⁶.

Azilanții mai au o seamă de drepturi, putând fi amintite aici dreptul de a fi angajat de persoane fizice sau juridice, să exercite activități nesalarizate, să exercite profesii libere și să efectueze acte juridice, să efectueze acte și fapte de comerț, inclusiv activități economice în mod independent, în aceleași condiții ca și cetățenii români⁷.

La nivel internațional putem identifica prevederi cu privire la aceleași drepturi ale persoanelor care se bucură de o formă de protecție de drept internațional. Statele contractante vor acorda oricărui refugiat având reședința obișnuită pe teritoriul lor tratamentul cel mai favorabil acordat, în aceleași împrejurări, cetățenilor unei țări străine în ce privește exercițiul unei activități profesionale salarizate. În orice caz, măsurile restrictive impuse străinilor sau angajării străinilor, în scopul protecției pieței naționale a muncii, nu vor fi aplicabile refugiaților care au fost deja dispensați de acestea la data intrării în vigoare a acestei convenții de către statul contractant interesat sau care indeplinesc una din următoarele condiții: au trei ani de rezidență în țara respectivă; au ca soț o persoană posedând cetățenia țării de reședință. Un refugiat nu poate invoca beneficiul acestei dispoziții în cazul când și-a abandonat soțul; are unu sau mai mulți copii posedând cetățenia țării de reședință.

Statele contractante vor primi cu bunăvoință

³ În acest sens a se vedea și art. 20 alin 1 lit. b din legea nr. 122/2006.

⁴ Prevederi asemănătoare pot fi întâlnite în Convenția de la Geneva din 1951, art. 24.

⁵ Structură a administrației publice centrale de specialitate abilitată să se pronunțe asupra cererilor de azil.

⁶ A se vedea art. 13 din Convenția de la Geneva din iulie 1951.

⁷ A se vedea art. 20 alin. 1, lit. c din Legea nr. 122/2006.

adoptarea de măsuri tinzând să asimileze drepturile tuturor refugiaților în ce privește exercitarea de profesii salarizate cu acelea ale cetățenilor lor, în special pentru refugiații care au intrat pe teritoriul lor în aplicarea unui program de recrutare de forță de muncă sau a unui program de imigrare.

Refugiaților care se află în mod legal pe teritoriul statelor semnatare li se va acorda tratament favorabil în ce privește exercitarea unei profesii nesalarizate în agricultură, industrie, artizanat sau comerț, precum și pentru crearea de societăți comerciale și industriale. Cât privește profesiunile liberale, denumite în documentele menționate profesii libere fiecare stat contractant va acorda refugiaților care se află în mod legal pe teritoriul lor, titulari de diplome recunoscute de către autoritățile competente ale statului respectiv și care doresc să exercite o profesiune liberă, un tratament cel mai favorabil posibil.

În materie de protecție a proprietății industriale, orice refugiat va beneficia, în țara unde își are reședința obișnuită, de aceeași protecție care este acordată naționalilor țării respective. Pe teritoriul oricăruia dintre statele contractante, el se va bucura de aceeași protecție care este acordată pe teritoriul respectiv cetățenilor țării în care el își are reședința obișnuită. Și în conformitate cu legislația internă în domeniul azilului, refugiații beneficiază de protecția proprietății intelectuale, în conformitate cu legislația

națională în cauză⁸. De o deosebită importanță în cadrul statutului azilanților este și dreptul care este garantat azilanților de a-și transfera bunurile pe care le-a introdus pe teritoriul României pe teritoriul altui stat, cu intenția de reinstalare.

Beneficiarul unei forme de protecție are următoarele obligații: să respecte Constituția țării de primire, legile și celelalte acte normative emise de autoritățile abilitate; să aibă o conduită corectă și civilizată, să respecte măsurile stabilite de organele competente în materie de refugiați și să răspundă la solicitările acestora; să respecte regulamentele de ordine interioară din centrele subordonate autorității cu atribuții în domeniu, dacă este cazat într-un asemenea centru; să evite provocarea oricăror stări conflictuale sau incidente cu populația ori comiterea unor fapte ce pot intra sub incidența legii penale; să se supună regulilor privind regimul juridic al străinilor, în măsura în care legea nu dispune altfel; de a rambursa ajutorul primit de la statul de primire, dacă a realizat venituri care permit acest lucru, fără a fi afectată întreținerea sa și a familiei sale. Sumele rambursate se fac de obicei venit la bugetul de stat.

România ca stat membru cu drepturi depline în Uniunea Europeană, urmărește și participă activ la programele menite să îmbunătățească situația celor care au nevoie de protecție, alături de celelalte state ale Uniunii.

⁸ A se vedea art. 20 alin 1 lit. f al Legii nr 122/2006.